

Fundamental münasibətlərə xələl gətirən hansı tərəfdir?

Rusiya - Azərbaycan əlaqələrində hər şey yoluna düşəcəkmi?

Son vaxtlarda Rusiya -Azərbaycan münasibətlərində yaranan gərginlik davam etməkdədir. İki ölkə arasındakı münasibətlərdə

çatlar qarşı tərəfin adekvat olmayan davranışları səbəbindən yaranıb. Qonşu ölkədə respublikamıza qarşı çirkin kampaia aparılır və

baş verənlər ölkəmizdə böyük narahatlıqla izlənilir. Bu günlərdə Rusiya Prezidenti Vladimir Putin ölkəsinin Azərbaycan ilə münasi-

bətlərindən bəhs edib. Rusiya lideri jurnalistlərlə söhbətində Pekində yapon işğalına qarşı Çin xalq müqaviməti və İkinci Dünya

müharibəsində qazanılmış Qələbənin 80-ci ildönümü ilə bağlı keçirilən təntənəli tədbirlərdə Azərbaycan Prezidenti və onun xanımını salamladığını bildirib. Moskva ilə Bakı arasında münasibətlərin vəziyyəti ilə bağlı sualı cavablandıran V.Putin qeyd edib ki, ölkələr arasında münasibətlərdə “hazırkı vəziyyətə və ya hansısa siyasi vəziyyətə görə həmişə bəzi suallar yaranır və problemlər var”.

“Lakin mən hesab edirəm ki, Azərbaycan ilə Rusiya arasında fundamental münasibətlər və onların inkişafına qarşılıqlı maraq yəni də sonda hər şeyi öz yerinə qoyacaq”, - deyər Rusiya lideri vurğulayıb.

Fundamental münasibətlər hansı amillərə əsaslanır?

Rusiya Prezidenti Azərbaycan ilə ölkəsi arasında fundamental münasibətlərdən və bu münasibətlərin inkişafına qarşılıqlı maraq olmasından bəhs edir. Bəli, Rusiyada Azərbaycana qarşı çirkin kampaia başlayanda iki ölkənin münasibətləri həqiqətən fundamental səciyyə daşıyır. Buna aid bəzi mühüm məqamları xatırlatmaq yerinə düşər.

Əvvəla, Azərbaycan və Rusiya qonşu dövlətlərdir və coğrafi bağlılıq onların tale qismətidir. Eyni coğrafiyanı bölüşməli onların regional maraqlarını uzlaşdırmaq zərurətini ortaya çıxarır. Hər iki dövlət Xəzər hövzəsi regionunun sabitliyi, təhlükəsizliyi və burada əməkdaşlıq, qarşılıqlı etimad mühitinin bərqərar olması naminə birgə səylər göstərməlidir. Mütləq qaydada regional maraqlar, qonşuluq münasibətləri, ölkələrin müstəqilliyi və suverenliyi nəzərə alınmalıdır.

Başqa bir mühüm amil kimi son aylardək Azərbaycanla Rusiya arasında yüksək səviyyəli siyasi dialoqun olmasını qeyd edə bilərik. İki ölkə arasında 2022-ci il 22 fevral tarixində “Azərbaycan Respublikası ilə Rusiya Federasiyası arasında müttəfiqlik qarşılıqlı fəaliyyəti haqqında Bəyannamə” imzalanıb. Sənəddə münasibətlərin xalqlarımızın mənafeyi naminə keyfiyyətə yeni, müttəfiqlik səviyyəsinə qaldırılması niyyəti ifadə olunub. Özlüyündə Moskvada imzalanan bu bəyannamə hər iki tərəf üçün böyük məsuliyyət yaradır.

İki ölkə arasında iqtisadi əlaqələrdə də yüksək dinamika mövcuddur. 2025-ci ilin yanvar-iyul aylarında Azərbaycanın ticarət dövriyyəsində Rusiya üçüncü yerə yüksəlib. Halbuki 2024-cü ilin eyni dövründə Rusiya ölkəmizin ticarət tərəfdaşları sırasında dördüncü yerdə idi. Azərbaycan Dövlət Gömrük Komitəsinin (DGK) açıqladığı hesabatə əsasən, 2025-ci ilin ilk yeddi ayı ərzində Rusiya ilə ticarət dövriyyəsi nominal olaraq 3,07 milyard ABŞ dolları (2024-cü ilin yanvar-iyul aylarında 2,57 milyard dollar) təşkil edib. Onu da vurğulayaq ki, bu yaxınlarda Həştərxanda Azərbaycan və Rusiya arasında iqtisadi əməkdaşlıq üzrə Hökumətlərarası Komissiyaanın 23-cü iclası keçirilib. İclasda Azərbaycan-Rusiya iqtisadi əməkdaşlığının müxtəlif istiqamətlərdə mövcud vəziyyəti və inkişaf perspektivləri müzakirə olunub, investisiyalar, sənaye, nəqliyyat-tranzit və digər sahələrdə həyata keçirilən birgə layihələrlə bağlı müzakirələr aparılıb.

Həmçinin regionlar arasında əlaqələrin ilbəil genişlənməsi, mədəni-humanitar sahədə mövcud olan möhkəm bağlar iki qonşu dövlətin münasibətlərinin dərinləşməsi üçün möhkəm zəmin yaradır. Eləcə də onilliklər ərzində eyni ittifaq dövlətinin tərkibində yaşamış cəmiyyətlərimiz bir-birini yaxşı tanıyır. Hər iki ölkədə xalqlar sıx əlaqələrə malikdirlər və bir-birinə qarşılıqlı rəğbət bəsləyirlər.

Əlbəttə, Azərbaycanla Rusiya arasında fundamental münasibətləri şərtləndirən digər amillər də sadalamaq mümkündür. Siyahı həqiqətən böyükdür.

Münasibətdəki çatlar niyə yarandı?

Yuxarıda sadalanan faktlar fonunda sual yaranır: Bəs münasibətlərdəki çatlar niyə, hansı tərəfin günahı ucbatından yarandı? Baş verənlər, izlənilən proseslər uzaq tarixə aid deyil, günümüzün kədərli realılıqlarıdır və necə deyərlər, hər kəs buna şahidlik edib. Azərbaycanın Rusiyaya münasibətdə səmimiyyəti ortadadır. İndiyədək ölkəmiz Rusiya ilə münasibətlərə zərər qədər də kölgə sala biləcək hər hansı bir fəaliyyətə yol verməyib, əksinə, həmişə çalışıb ki, mehriban qonşuluq prinsipinə sadıq qalsın. Azərbaycanın səmimiyyəti və dürüstlüyü Rusiya-Ukrayna müharibəsi fonunda daha qabarlıq şəkildə nəzərə çarpır. Məlumdur ki, uzanan müharibə Rusiyanın beynəlxalq imicinə böyük zərbə vurub. Son üç ildə Kreml daim beynəlxalq təzyiq altında olub. Bu ölkəyə Avropa İttifaqı (AI) və Amerika Birləşmiş Ştatları (ABŞ) tərəfindən bir-birinin ardınca sanksiyalar tətbiq olunur. Məhdudlaşdırıcı tədbirlərin şərtləri kifayət qədər

acıdır. Xatırlatdığımız bəyannamənin ruhu ilə daban-dabana ziddiyyət təşkil edən davranışlar sərgiləyir. Onlardan yalnız bir neçəsinə nəzər samaq kifayətdir ki, mənzərə bərdə konkret təsəvvür yaransın. Ötən il dekabrın 25-də Rusiya səmasında baş verən dəhşətli hadisədən - “Azərbaycan Hava Yolları” aviashirkətinə məxsus J2-8243 nömrəli Bakı-Qrozni reysini yerinə yetirən “Embraer 190” təyyarəsinin yerə düşməsinə və onun təpədən qatqatmaqla vurulmasına başlayaq. Rusiyanın müvafiq qurumları əvvəlcə yaxınlıqdakı aeroportlardan birinə enişinə icazə verilməyən və bu səbəbdən də uzaq məsafə qət edərək Aktau yaxınlığında məcburi qəza eniş edən təyyarənin zədələnməsi ilə əlaqədar müxtəlif versiyalar irəli sürdülər. Lakin həmin versiyalar “feyk” idi və yalnız iz azdırmaq məqsədi daşıyırdı. Sonradan təyyarənin qara qutusu oxundu, əsl həqiqət aşkarlandı. Məlum oldu ki, təyyarə Rusiya qüvvələri tərəfindən vurulub. Ortada Varşava və Monreal kon-

veynəlxalq uçuşlar arasında fərq nəzərə alınır. Məsələn, Rusiyada daxili uçuşlar zamanı bir səmşinin ölümü halında təxminən 2 milyon rubl məbləğində kompensasiya müəyyən edilib.

Eyni zamanda, “Azərbaycan Hava Yolları”na məxsus “Embraer E190” təyyarəsinin qiyməti vəziyyətdən, uçuş saatlarının sayından, texniki xüsusiyyətlərindən asılı olaraq 15 milyon dollardan 45 milyon dollara qədər ola bilər. İndiyədək Rusiya təyyarədə ölənlərin ailələrinə, yaralılarına təminatlar ayırmayıb, həmçinin təyyarənin dəyərini ödəməyə, günahkarları cəzalandırmağa tələsmir. Görəsən, Rusiya nə üçün faciəvi səhvə görə məsuliyyətini etiraf etmək istəmir?

Burada təyyarə qəzası ilə bağlı Azərbaycanın fərqli yanaşmasına diqqət çəkmək istərdik. İkinci Qarabağ müharibəsinin sonuncu günündə - 2020-ci il noyabr ayının 9-da Azərbaycanın hava hücumundan müdafiə qüvvələri suveren sərhədlərimizə yaxınlaşan rus helikopterini təsədüfən vurub. Həmin gün Rusiyaya məxsus helikopter düşüş zonasında uçuş həyata keçir-

tədək onlar nəyin baş verdiyini demirlər. Beləliklə, bu, əlbəttə ki, bizim ikitərəfli münasibətlərimizdə ciddi məsələdir, lakin biz əlaqələri gərginləşdirmək istəmərdik”, - deyər Prezident İlham Əliyev bu günlərdə Səudiyyə Ərəbistanının “Əl-Ərəbiyyə” telekanalına müsahibəsində bildirib.

Rusiya tərəfindən münasibətlərdə gərginlik yaradılması bundan sonra daha intensiv hal alıb. Son vaxtlarda Rusiyanın ayrı-ayrı yaşayış məntəqələrində, o cümlədən Yekaterinburq, Voronej və digər şəhərlərində azərbaycanlılara qarşı qərəzli, insan hüquqlarına zidd repressiyalara start verilib. Azərbaycanlı iş adamlarının ofisləri, ticarət obyektləri heç bir izahat verilmədən bağlanıb, onlar hüquq-mühafizə orqanlarının əməkdaşları tərəfindən təhqirlərə məruz qalırlar, həbsə alınırlar, hətta bir neçə soydaşımız həyatını itirib. Paralel şəkildə, Rusiyanın Kremlə yaxınlığı ilə tanınan mətbuat orqanlarında respublikamıza qarşı çirkin kampa-niyaya başlanıb, “qara piar” aparılır, ard-arda yalanlar tirajlanır. Qaralama kampaniyası hətta bir sıra

ictimai dairələri də əhatə edib. Təəssüf doğuran haldır ki, ayrı-ayrı deputatlar və digər tanınmış simalar da bədnam xora qoşulublar. Bu xorda aç-kıq-aşkar sovinizm mövqeyindən çıxış edən Zatulın, Kabanov, Solovyov, Duqin kimilərinin səsi daha ucadan eşidilir. Dumanın deputatı Konstantin Zatulın Azərbaycana münasibətdə məntiqi başa düşülməyən “qisas” çağırış edib. Rusiya Milli Antikorrupsiya Komitəsinin sədri Kiril Kabanov tənqidə açıqlamalar verərək Azərbaycanın Ukraynaya humanitar yardım əvəzinə, silah göndərdiyini iddia edir və Rusiyanın düşmənləri ilə dostluq etdiyini söyləyir. Kremlin çirkin təbliğatını aparan Vladimir Solovyov isə tezliklə Xəzər dənizində NATO qüvvələrinin peyda ola biləcəyi demagogiyasını yayaraq Bakıya sərt mesajlar göndərir. Bu da azmış kimi, rəsmi Bakını “ləzgi kartı” ilə də hədələməyə çalışır. Dumanın deputatı Andrey Qurulyev isə ölkəmizdən Rusiyaya ixrac olunan mallara embarqo qoyulmasını təklif edir və bu vəziyyətdən Azərbaycanın daha çox itirəcəyini vurğulayır...

Rusiya Azərbaycana münasibətdə adekvat olmayan davranışlarını həmçinin Ukraynada sərgiləyir. Belə ki, Ukraynada SOCAR-ın enerji obyektlərinə Rusiya tərəfindən zərər bəndirilib. Azərbaycanın Kiyevdəki səfirliyinin yaxınlığına raket atılması da təsədüfi sayıla bilməz.

dər ağırdır. Rusiyanın ixrac imkanları, kommunikasiya əlaqələri əhəmiyyətli dərəcədə bloklanıb. Belə bir şəraitdə ayrı-ayrı uzaq və yaxın dövlətlər sözün əsl mənasında fürsətcillik edirlər, müharibənin hansı nəticələrlə bitməsinə gözləyərək Rusiya ilə münasibətlərdə ehtiyatlı davranırlar. Azərbaycana gəldikdə isə ölkəmiz Rusiya ətrafında beynəlxalq təcridin dərinləşməsinə rəğmən, əvvəlki münasibətlərini qorumağa çalışıb və heç bir fürsət-cilliyə əl atmayıb.

Lakin eyni fikirləri Rusiya bərəsində ifadə etmək mümkün deyil. Son səkkiz ayda Rusiya yuxa-

vensiyaları var. Həmin konvensiyalara görə Rusiya tərəfi təminatlar ödəməlidir. Varşava və Monreal konvensiyaları səmşinin ölümü və ya xəsarət alması hallarında maliyyə məsuliyyətini müəyyən edir. Monreal Konvensiyasını 140 dövlət, o cümlədən Azərbaycan və Rusiya ratifikasiya edib. Monreal Konvensiyadan belə addımların atıldığını görmədik. Beləliklə, noyabrın 9-da baş verən bu faciəli hadisə və davranışımız bizi Azərbaycan qarşı eyni münasibətin sərgilənməsinə hazır etdi, çünki iki ölkə bir-birini dost adlandırdı. Lakin bu, çox təəccüblü idi. Bu yax-

məməli idi. Buna baxmayaraq, Azərbaycan məsuliyyətli davranış ortaya qoydu. “Həmin gün mən dərhal Rusiya Prezidentinə zəng etdim və üzrxahlığımı bildirdim. Biz həlak olan pilotların ailələrinə və Müdafiə Nazirliyinə dərhal təminat ödədik. Biz istintaq başlatdıq və bu faciəli səhvə yol verənlər məsuliyyətə cəlb olundular. Lakin Rusiya tərəfindən belə addımların atıldığını görmədik. Beləliklə, noyabrın 9-da baş verən bu faciəli hadisə və davranışımız bizi Azərbaycan qarşı eyni münasibətin sərgilənməsinə hazır etdi, çünki iki ölkə bir-birini dost adlandırdı. Lakin bu, çox təəccüblü idi. Bu yax-

sını yayaraq Bakıya sərt mesajlar göndərir. Bu da azmış kimi, rəsmi Bakını “ləzgi kartı” ilə də hədələməyə çalışır. Dumanın deputatı Andrey Qurulyev isə ölkəmizdən Rusiyaya ixrac olunan mallara embarqo qoyulmasını təklif edir və bu vəziyyətdən Azərbaycanın daha çox itirəcəyini vurğulayır...

Rusiya Azərbaycana münasibətdə adekvat olmayan davranışlarını həmçinin Ukraynada sərgiləyir. Belə ki, Ukraynada SOCAR-ın enerji obyektlərinə Rusiya tərəfindən zərər bəndirilib. Azərbaycanın Kiyevdəki səfirliyinin yaxınlığına raket atılması da təsədüfi sayıla bilməz.

Bakıda saxlanılan Rusiya vətəndaşları konkret cinayətlərdə ittiham olunurlar

Son olaraq Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin rəsmi nümayəndəsi Mariya Zaxarovanın açıqlamalarına diqqət çəkmək istərdik. Məlumdur ki, qonşu ölkənin XİN rəsmisi Rusiya vətəndaşlarının Bakıda saxlanılması ilə bağlı bir neçə dəfə açıqlama verib. Bu günlərdə o yenidən bu mövzuya qayıdaraq bildiri ki, Bakının Rusiya vətəndaşla-

rını azad etməsi tərəflər arasında münasibətlərin normalaşması yolunda əhəmiyyətli addım olacaq.

Görəsən, Zaxarova Azərbaycanla şərt dili ilə danışmaq cəsəratini haradan alıb? Bakıda saxlanılan Rusiya vətəndaşları konkret cinayətlərdə ittiham olunurlar. Onların Zaxarovanın ultimatum xarakterli çağırışı ilə azad edilməsi heç bir

hüquq normasına uyğun deyil. Digər tərəfdən, Rusiya vətəndaşlarının təəssübünü çəkən Zaxarova eyni canıyananlıq niyə üçün Rusiyada saxlanılan azərbaycanlı məbuslara münasibətdə sərgiləmir? Belə ayrışeçkilik Rusiya XİN-in əməkdaşının imici və məsuliyyəti ilə bir araya sığırımı? Rusiya tərəfinin ölkəmizə qarşı başladığı çirkin

kampaniyanın sonu yoxdur. Münasibətlərin normalaşmasına gəldikdə, Azərbaycan bunu daha çox istəyir. Ancaq biz suveren dövlət olaraq heç bir halda barışa bilmərik ki, normalaşma prosesi üçün Rusiya tərəfindən qeyri-adekvat şərtlər irəli sürülsün...

Mübariz ABDULLAYEV